

УДК 37(09)(477)

ЕСПЕРАНТО-РУХ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН: ВІД МИНУЛОГО ДО СУЧАСНОСТІ

Клименко Ю.А., к. пед. н.,
доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

У статті схарактеризовано сучасний стан вітчизняного есперанто-руху як соціокультурного феномена. З'ясовано, що есперанто – найбільш поширена планова міжнародна мова, яка не претендує замінити собою етнічні мови, а прагне стати допоміжним засобом міжнародного спілкування різномовних людей. Есперанто (есп. *esperanto* – той, хто сподівається) – міжнародна мова, створена польським лікарем і поліглотом Людовиком Лазарем Заменгофом у 1887 р. на основі найпоширеніших європейських мов та інтернаціональної лексики. Есперанто має на меті створення безпосередніх та однакових можливостей для кожної людини в міжнародних стосунках. Аналіз сучасного розвитку есперанто-руху в Україні здійснено за основними напрямками діяльності есперантистів, такими як культурницький, освітній, пропагандистський. Подальшого вивчення потребують соціально-педагогічні засади розвитку есперанто-руху як соціально-культурного, інтерлінгвістичного феномена минулого й сучасності, зокрема соціальна активність есперантистів у культурницькому, видавничому, есперкорівському та інших напрямках діяльності есперанто-осередків.

Ключові слова: *есперанто, есперанто-рух, есперанто-просвіта, культурницький, освітній, пропагандистський напрями есперанто-руху.*

В статье охарактеризовано современное состояние отечественного эсперанто-движения как социокультурного феномена. Эсперанто – наиболее распространенный плановый международный язык, который не претендует заменить собой этнические языки, а стремится стать вспомогательным средством международного общения разноязычных людей. Эсперанто – международный язык, созданный польским врачом и полиглотом Людовиком Лазарем Заменгофом в 1887 году на основе распространенных европейских языков и международной лексики. Эсперанто имеет целью создание непосредственных и равных возможностей для каждого человека в международных отношениях. Анализ современного развития эсперанто-движения в Украине осуществлен автором по основным направлениям деятельности эсперантистов: культурному, образовательному, пропагандистскому. Дальнейшего изучения требуют социально-педагогические основы развития эсперанто-движения как социально-культурного, интерлингвистического феномена прошлого и современности, в частности социальная активность эсперантистов в культурническом, издательском, эсперкоровском и других направлениях деятельности эсперанто-ячеек.

Ключевые слова: *эсперанто, эсперанто-движение, эсперанто-просветительство, культурное, образовательное, пропагандистское направления эсперанто-движения.*

Klymenko Yu.A. ESPERANTO MOVEMENT AS A SOCIO-CULTURAL PHENOMENON: FROM THE MUCH TO MODERN

The article describes the current state of the national Esperanto movement as a sociocultural phenomenon. Esperanto is the most widespread planned international language, which does not pretend to replace ethnic languages, but seeks to become an auxiliary means of international communication of people of different nationalities. Esperanto (*esperanto* – hopeful) is an international language created by Polish physician and polyglot Louis Lazar Zamenhof in 1887 on the basis of the most common European languages and international vocabulary. Esperanto aims to create immediate and equal opportunities for everyone in international affairs. An analysis of the current development of the Esperanto movement in Ukraine was carried out in accordance with the main activities of the Esperanto community: cultural, educational, and propaganda. The further study of the socio-pedagogical foundations of the development of the Esperanto movement as a socio-cultural, interlingual phenomenon of the past and the present, in particular, the social activity of Esperantists in the cultural, publishing, and the Esperanto and other areas of the activities of the Esperanto centers, are needed.

Key words: *esperanto, esperanto movement, esperanto-enlightenment, cultural, educational, propaganda directions of Esperanto movement.*

Постановка проблеми. Есперанто – найбільш поширена планова міжнародна мова, яка не претендує замінити собою етнічні мови, а прагне стати допоміжним засобом міжнародного спілкування різномовних людей. Есперанто (есп. *esperanto* –

той, хто сподівається) – міжнародна мова, створена польським лікарем і поліглотом Людовиком Лазарем Заменгофом у 1887 р. на основі найпоширеніших європейських мов та інтернаціональної лексики. Есперанто має на меті створення безпосеред-

ніх та однакових можливостей для кожної людини в міжнародних стосунках.

Ще в 1954 р. Генеральна конференція ЮНЕСКО визнала результати, досягнуті есперанто в справі інтелектуального міжнародного обміну, звернулася до держав і міжнародних організацій із пропозицією запровадити вивчення есперанто в школах і використовувати її в міжнародному співробітництві. У липні 1996 р. на Всесвітньому конгресі есперантистів (Прага) за підтримки ЮНЕСКО видано Празький маніфест, що містить короткий виклад цілей і принципів руху есперантистів, звертає особливу увагу на мовну демократію і збереження мовного розмаїття. Основними засадами есперанто визнано демократію, транснаціональну освіту, педагогічну ефективність, багатомовність, мовні права, мовне різноманіття, емансипацію людини.

Упродовж більше сотні років есперанто вживається в усній і письмовій формах. На початку XXI століття есперанто викладали в 63 вищих навчальних закладах 23 країн, а в серпні 2015 р. у Франції відбувся ювілейний – 100-й – есперантський конгрес. Завдяки численним есперанто-письменникам зростає кількість оригінальної й перекладеної літератури, національних і міжнародних періодичних есперантомовних видань, есперантолокалізацій програмного забезпечення, есперантомовних сайтів чи їх локалізацій, есперантофільмів, а контактні адреси есперантистів (Pasporta Servo) є майже в кожному містечку 121 країни світу. Більшість країн світу має власні національні есперанто-організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Есперанто-рух як частина демократичних процесів суспільства є суб'єктом суспільних перетворень. Унікальний експеримент функціонування й розвитку міжнародної планової мови як сконструйованого повноцінного засобу спілкування привертає до себе все більшу увагу в теоретичному плані. Різні історіографічні аспекти наукової проблеми відображено в працях Є. Бокарева, Б. Колкера, О. Королевича, С. Кузнєцова та інших, у яких глибоко й усебічно досліджено лінгвістичні аспекти цього феномена, соціальні передумови зародження та функціонування есперанто-руху. Серед праць сучасних дослідників (починаючи з 90-х років XX століття) з історії вітчизняного есперанто-руху в історіографічному аспекті на особливу увагу заслуговують роботи Д. Власова, Ю. Дмитрієвської-Нільсон, М. Гудскова, Г. Махоріна, А. Сидорова, Е. Скирти, О. Крамара та ін.

Постановка завдання. Мета статті – схарактеризувати сучасний стан вітчизня-

ного есперанто-руху як соціокультурного феномена.

Виклад основного матеріалу дослідження. Друга половина 30-х рр. XX століття виявилася фатальною для українських есперантистів: більшість із них стали жертвами сталінських репресій і були фізично знищені, зокрема В. Бобинський, С. Пилипенко, М. Ірчан, В. Кузьмич, Є. Михальський, Є. Ізгур, В. Колчинський та ін. З приходом більшовиків у Західну Україну вивезений до Сибіру О. Кузьма. Частина галицьких есперантистів емігрувала на Захід. Перебуваючи в таборі для переміщених осіб в Авґсбурзі, в 1946–1947 роках вони видавали часопис «Український есперантист» [10].

Відродження есперантського руху в повоєнний час розпочалося наприкінці 50-х років XX століття. Багато спричинилися до цього А. Кох (Львів), П. Васильченко (Київ), А. Рогов (Хмельницький) та ін. Трохи пізніше завдяки старанням Н. Андріанової (Київ) стало легендарним ім'я В. Єрошенка, українця з Білгородщини. За допомогою есперанто сліпий юнак об'їздив цілий світ, став не лише великим есперантистом, а й класиком японської літератури [10].

У часи «відлиги» з'явилися нове покоління українських есперантистів, активних учасників СЕЙМу – Молодіжного руху радянських есперантистів: Д. Цибулевський, М. Кронштейн, М. Лінецький, Д. Колкер, Е. Крилов, М. Ващишин та ін. СЕЙМ організовував табори й курси есперантистів у різних республіках, у т. ч. і в УРСР. Багато зробили для популяризації есперанто в Україні в 60–70-ті роки XX століття В. Міщенко, О. Королевич, Л. Городиський, І. Друль, Я. Матвішин, В. Григоренко, В. Москалюк, К. Майбурова, С. Вайнблат, Н. Якимчук, М. Стародубцев, Г. Шило, О. Грищенко, М. Ващишин. У 80–90-х роках XX століття – М. Кривецький, Я. Захарія, М. Волошин, Є. Ковтонюк, В. Гордієнко, О. Вдовиченко, М. Муха, В. Горбачук, І. Галайчук, Ю. Зубик та ін. [10].

Так, В. Станович із Дрогобича був організатором двох міжнародних зустрічей есперантистів, заснував видавництво есперантської літератури, видав своїм коштом «Українсько-есперантський словник. Мінімум» і «Ключ до вивчення есперанто», два номери відродженого часопису «Ukraina stel». М. Волошин із Луцька самотужки видає інформаційний бюлетень Спілки есперантистів України «Helianto» («Соняшник») (вийшло більше ніж 100 номерів) [10].

Повну реабілітацію есперанто пов'язують із першою відкритою згадкою в пресі УРСР про репресії в історії руху есперантистів, що з'явилася у квітні 1988 р. в газеті

«Вечірня Одеса», де літній есперантист наважився публічно закликати до реабілітації есперантистів [2].

Українські есперантисти брали активну участь у роботі Асоціації радянських есперантистів (АРЕ). У 1989 р. створено Українську есперанто-асоціацію (UkrEA), щороку проходить всеукраїнський конгрес есперантистів [10].

Сьогодні в Україні центральною есперанто-організацією є Українська есперанто асоціація (UkrEA – *Ukrainia Esperanto Asocio*), утворена 21 травня 1989 р. При UkrEA діє видавництво есперанто-літератури «*Helianto*» («Соняшник»). Питаннями організаційної та фінансової підтримки есперанто-руху в Україні займається Благодійний фонд «Есперо» імені Василя Єрошенка. Українська есперанто асоціація – об'єднання есперантистів, що живуть в Україні або є громадянами України, а також проживають або є громадянами інших країн і походять з України.

Перший і чинний президент UkrEA – Є. Ковтонюк, який очолював асоціацію протягом 1889–1993 років, 2013–2016 років, із 2016 р.

У 1990 р. в Гавані (Куба) він уперше представив UkrEA Всесвітньому конгресу есперантистів [6]. Конгрес прийняв до міжнародної спільноти есперантистів Асоціацію незалежної держави Україна [4; 6]. Президентами UkrEA також були В. Паюк (1993–1997), В. Гордієнко (1997–2003, 2010–2013), О. Красуцький (2003–2006), С. Вайнблат (2006–2009), М. Лінецький (2009–2010) [4].

Попередники Української есперанто асоціації: 1925–1937 – Всеукраїнський комітет есперанто; 1968–1973 – Есперанто-комісія при Українському товаристві дружби та культурних зв'язків із зарубіжними країнами; 1975–1980 – Українське товариство есперантистів-активістів; 1980–1989 – Українське республіканське відділення Асоціації радянських есперантистів [4].

Організаційно структура Української есперанто асоціації представлена так. Головний керівний орган асоціації – конгрес, що збирається не рідше ніж один раз на три роки, як правило, в листопаді. У роботі з'їзду мають право брати участь усі члени асоціації. Конгрес вибирає керівників і визначає основні напрями діяльності асоціації. У разі неможливості проведення конгресу Асоціації в належні терміни може бути проведено референдум Асоціації з тих чи інших питань, окрім виборів керівника та реорганізації Асоціації [12].

Головний виконавчий орган – президія UkrEA, голова якої є президентом Асоціа-

ції, якого обирають терміном на три роки, але не більше ніж на два терміни поспіль.

Відповідно до Положення про членів Української Есперанто Асоціації, UkrEA складається з індивідуальних і почесних членів. Індивідуальними членами Асоціації можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які досягли 18-річного віку, визнають Статут Асоціації, сприяють виконанню статутних завдань і/або використовують мову есперанто. Почесними членами Асоціації можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які досягли 18-річного віку, зробили вагомий внесок у справу поширення мови есперанто або надали вагому допомогу чи важливі послуги Асоціації [4].

Структурною одиницею UkrEA є комісія юних есперантистів, що складається з осіб віком до 16 років. Діти й підлітки можуть бути членами будь-якої категорії, мають ті самі права (за винятком деяких статей) та обов'язки, що й дорослі члени, представлені в керівництві через комісію.

При Асоціації для сприяння її діяльності створене Товариство друзів есперанто (ТДЕ). Членами товариства можуть стати особи або колективи (організації), які не використовують есперанто у своїй діяльності, але підтримують ідею міжнародної планової мови й надають Асоціації матеріальну, методичну, організаційну чи/та іншу допомогу. ТДЕ має статус комісії Асоціації та через неї представлене в керівництві Асоціації [12].

В Україні щороку проходять есперанто-зустрічі, зокрема раз на три роки в Україні проходить з'їзд UkrEA; щовесни та восени фестивалі в Ялті, зокрема фестиваль авторської пісні мовою есперанто «*Velura Sezono*» («Оksamитовий сезон»); на Львівському книжковому форумі постійно діє куточок української есперанто-літератури.

Есперанто-клуби нині є ще не в кожному місті України, але охоплюють практично всі регіони [4]. Наприклад, «Золоті ворота» («*Ora Pordego*») – київський міський есперанто-клуб. Напрями діяльності: пропаганда есперанто, навчання есперанто, курси, переклад, контакти з есперантистами зарубіжних країн. Засідання клубу проходить раз на місяць, у неділю. Переважна частина членів клубу – молодь. «*Ora Pordego*» заснований у 1973 р. У період з 1986–1992 роки президентом клубу був Є. Ковтонюк – перший президент Української есперанто асоціації. Тепер президентом клубу є В. Гордієнко, секретарем – А. Дубровіна. Перелік та інформація про есперанто-клуби в Україні подано на сторінці «Есперанто-клуби України» [5].

Спеціальний міжнародний каталог показує, що в Україні 6 об'єктів мають назву «есперанто» чи ім'я ініціатора мови: дві меморіальні дошки піонерам есперантського руху М. Бровку та І. Островському в Ялті; парк «Есперанто» в м. Рава-Руська (Львівська обл.); барельєф автора першого українськомовного підручника есперанто М. Юрківа в Тернополі; бюст Л. Заменгофа в Одесі; «алея «Есперанто» в Києві, де за традицією висаджують дерева видатні есперантисти України і світу [4; 9].

Окрім цього, в Україні є ще декілька есперанто-об'єктів: «підводна алея Есперанто» в Тарханкутському підводному музеї, що на півострові Крим, де за традицією щороку проходить зустріч есперантистів «Міжнародні есперанто-дні на Тарханкуті»; меморіальна дошка піонеру есперантського руху В. Гернету в Одесі [4].

Аналіз сучасного розвитку есперанто-руху в Україні ми здійснили за основними напрямками діяльності есперантистів: культурницький, освітній, пропагандистський (ЗМІ).

Культурницький напрям есперанто-руху представлений низкою мистецьких заходів: зустрічей, форумів, проектів тощо.

Наприклад, у 2001 р. в Києві створено й зареєстровано громадську організацію «Товариство підтримки і захисту української культури «Есперо». Поняття «підтримка» означає ознайомлення зарубіжної аудиторії з українською культурою. Поняття «захист» – звернення уваги керівних органів і громадськості на випадки (на жаль, постійно дедалі частіші) підміни українських слів іноземними словами, в основному англійськими. Цей процес призводить до поступової дегенерації та асиміляції мови, яка є невід'ємним складником національної культури [11].

Для здійснення проектів, спрямованих на підтримку української культури, засновники товариства використовують міжнародну мову есперанто, яка дає великі можливості. Відповідно до даних Всесвітньої есперанто-асоціації, люди, які володіють цією мовою, проживають у 135 країнах. У зв'язку з цим заплановано підготувати й записати компакт-диск «Українські пісні на есперанто» з 20 українських народних пісень, перекладених цією мовою (зі змістом компакт-диска можна ознайомитися на двомовному сайті Товариства (український та есперанто) www.espero.kiev.ua в рубриці «Діяльність»). Продюсер цього проекту – керівник Товариства «Есперо» М. Лінецький.

Крім того, українське Товариство «Есперо» ініціювало проведення Міжнародного фестивалю культур (REJo).

Третю таку зустріч, єдиною робочою мовою якої було есперанто, проведено 2–8 липня 2004 р. [11].

Окремою сторінкою культурницького напрямку есперанто-руху є літературна діяльність есперантистів – видання творів мовою есперанто, есперанто-переклади творів вітчизняних і зарубіжних авторів тощо. При цьому літературна творчість мовою есперанто знайшла свого читача як серед дослого населення, так і серед дітей.

Над укладанням «Української антології» міжнародною мовою в середині 60-х років ХХ століття плідно працював філолог із Хмельницького А. Рогов [4].

У 2008 р. в Роттердамі за сприяння Світової спілки есперантистів вийшла есперантомовна антологія української літератури від ХІ до ХХІ століть [4]. «Ця книга – обтяжна та коштовна, – зазначає один із президентів УкрЕА В. Паюк. – Товстий том на 800 сторінок нагадує доброго розміру цеглину – і це справжня цеглина у великій будівлі української культури. Появу такого видання вважаю подією виняткової ваги, яка вказує на дозрівання української присутності у світовому культурному контексті» [4].

Освітньо-просвітницький напрям есперанто-руху представлений такими формами, як заняття, курси мови есперанто, есперанто-семінари, літні табори з вивчення міжнародної мови тощо.

Набуває популярності й поширення така форма есперанто-освіти, як заняття, курси мови есперанто. Так, в одному з оголошень про початок занять есперанто в м. Чернівці читаємо: «Лексика есперанто ґрунтується переважно на коренях європейських мов, а тому значно полегшує їх вивчення. Граматика складається лише з 16 правил, що не мають винятків. Основний словниковий запас есперанто порівняно невеликий, але добре продумана система творення нових слів за допомогою афіксів дає можливість виразити цією мовою найтонші нюанси людських почуттів, точно сформулювати математичний чи хімічний закон. Мовою есперанто перекладені твори Гомера, Софокла, Вергілія, А. Данте, В. Шекспіра, І. Франка, Л. Українки, В. Стефаніка, Ю. Федьковича, О. Кобилянської, Л. Костенко, буковинські пісні та ін.; видається чимало газет і журналів; постійно ведуться передачі кількома десятками радіостанцій світу; ставляться п'єси, знімаються фільми; пишуться оригінальні поезії. Одна з офіційних мов в інтернеті. Есперанто викладається в навчальних закладах багатьох країн світу. Ще в 1930 р. М. Скрипник говорив про ту значну роль, яку має відіграти есперанто в ознайомленні

народів світу з культурою нашого народу. Щорічно відбуваються сотні есперантських конгресів (у серпні 2015 р. – ювілейний, 100-й, у Франції), семінарів, літніх таборів тощо, діяльність яких сприяє справі покращання взаємовідносин між народами, а тому не дивно, що ЮНЕСКО підкреслило це в спеціальній резолюції 1954 р.» [1].

Зацікавлення українських громадян мовою есперанто вимагає створення навчальних посібників і словників. Як свідчить аналіз джерел, видання есперанто-словників мають свою давню історію. У 1970 р. в Парижі виданий Повний ілюстрований словник есперанто («Plena Ilustrita Vortaro de Esperanto») обсягом 1300 сторінок, підготовлений колективом авторів під редакцією проф. Г. Варенг'єна. Друге видання словника вийшло в 1974 р., третє – в 1981 р. [7, с. 146].

Шедевром есперантологічної літератури є «Повна аналітична граматики есперанто» («Plena Analiza Gramatiko de Esperanto»), складена Г. Варенг'єном і К. Калочаєм. У 1980 р. з'явилося четверте видання цієї настільної книги письменників, науковців, усіх, хто у своїх працях використовує мову есперанто. Книга обсягом 599 сторінок включає всі основні розділи вчення про мову [7, с. 146].

Серед українських аналогів словниково-довідкових видань – Великий українсько-есперантський словник (2008), що містить 260 тисяч слів [8], і Великий есперантсько-український словник (2007) обсягом 80 тисяч слів [4].

У 2010 р. в Києві видруковано Великий есперантсько-український словник («Granda Esperanta-ukraina vortaro») – найбільший в Україні й усьому пострадянському просторі словник мови есперанто, укладений В. Пацюрком і Є. Ковтонюком. Загальна кількість слів – близько 60 000 (есперантських) і 120 000 (українських відповідників). Друкована версія книги вийшла у двох томах (А–К та L–Z) під назвою «Esperanta-ukraina vortaro» (Есперантсько-український словник, тобто без означення «Великий»). Словник існує також в електронній версії (за адресою vortaro.ukrainio.org.ua) [4].

Пропонований читачам Великий есперантсько-український словник має на меті допомогти тим, хто бажає, вивчити міжнародну мову, а тим, хто вже знає її, удосконалити свої знання. Він стане також у нагоді перекладачам і тим, хто хотів би вивчати українську мову [10].

Словник такою обсягу вийшов в Україні вперше і є одним із перших великих національно-есперантських словників на пострадянських теренах (у 2004 р. вийшов

есперантсько-естонський словник, укладений Р. Гаабверє). У процесі його укладання використано багатий лексикографічний матеріал, у тому числі найбільш авторитетні серед есперантистів словники Г. Варенг'єна, М. Дук-Гонінаса, Р. Айчольца, Д. Уелса, Е.-Д. Краузе, Т. Тимінського, Є. Бокарева та ін. [10].

Словник насичений прикладами вживання того чи іншого слова в різних контекстах, фразеологізмами, багату професійною лексикою. До нього введено географічні назви, власні імена та імена міфологічних персонажів. Включено так звану ненормативну й розмовну лексику, низку діалектизмів, слова, що позначають українські реалії. Укладач намагався якнайповніше представити синоніміку обох мов. До словника додано детальний опис граматики есперанто [10].

На нашу думку, на окрему увагу заслуговують засоби масової інформації мовою есперанто. Насамперед, періодичні видання, серед яких – інформаційний бюлетень УкрЕА «Helianto» («Соняшник»); щомісячник «Ukraina Stelo» («Зоря України») – видається з 1913 р. до сьогодні, засновник і перший редактор – О. Кузьма; гумористична газета «Babila Turo» («Балакуча Башта») – «міжнародна, незалежна літературна, науково-популярна, аполітична, скромна та й, врешті, найкраща газета» (видається в Донецьку); есперанто-бюлетень «Interalie» («Серед іншого») – висвітлює роботу есперанто-клубів в Україні (виходить у Бердянську); літературний журнал «Literatura Foiro» («Літературна виставка»), що видається в Києві [4].

Вітчизняна есперанто-періодика – лише незначна частина цілої мережі журналів, газет, часописів міжнародною мовою, які успішно видаються у світі. Наприклад, при Упсальському університеті видається спеціалізований багатомовний журнал «Esperantologio/Esperanto Studies» («Есперантологія»). У міжнародному науковому журналі «Language Problems and Language Planning» («Мовні проблеми і мовне планування»), який видається в Амстердамі, постійно публікуються матеріали з інтерлінгвістичної та есперантологічної тематики. Крім того, публікуються інформаційні бюлетені «Informilo por interlingvistoj» («Інформаційний бюлетень для інтерлінгвістів») і «Interlinguistische Informationen» («Інтерлінгвістична інформація»).

На сучасному етапі розвитку есперанто-руху особливу роль відіграють інтернет-ресурси. Есперанто наявна у веб-оглядачах як мова, котру можна обрати для перегляду сайтів за замовчуванням. Най-

більша інтернаціональна портал-спільнота з вивчення есперанто Lernu має український розділ та україномовний форум. Чимало сайтів із найвищою та високою відвідуваністю, що їх відслідковує рейтинг Alexa, – мовою есперанто, а саме: Google, Ipernity, China.org.cn тощо (найповніший перелік сайтів мовою есперанто, що укладається вручну, представлений у локалізації dmoz (<http://www.dmoz.org>) – Open Directory Project (ODP, Відкритий каталог (ODP)), також відомий як Dmoz, через одне зі своїх перших доменних імен (directory.mozilla.org) – багатомовний вільний каталог інтернет-посилань.

Отже, всі наведені вище вияви сучасного есперанто руху свідчать про його розвиток як важливого соціокультурного феномена.

Міжнародна організація есперантістів – Всесвітня есперанто-асоціація (Universala Esperanto-Asocio, UEA), створена в 1908 р., зараз об'єднує есперантські спілки майже 80 країн, у т. ч. України [10].

Есперанто стало мовою наукових праць, симпозиумів, міжнародних зустрічей. Діє Міжнародна академія наук у Сан-Маріно, робочою мовою якої є есперанто. Створено багато міжнародних організацій, що об'єднують есперантістів певного фаху, наприклад, Міжнародна медична есперанто-асоціація (Internacia medicina Esperanto-Asocio), Міжнародна асоціація математиків-есперантістів (Internacia Asocio de matematikistoj Esperanto), Всесвітня асоціація есперантістів-будівельників (UEA konstruistoj), Міжнародна ліга вчителів-есперантістів (Internacia Ligo de Esperantistaj Instruistoj), Всесвітня асоціація філософів (Monda Asocio de filozofoj) й багато інших, релігійні й політичні організації [10].

Мовою есперанто у світі виходить більше ніж 100 часописів, а близько десяти радіостанцій ведуть регулярні передачі міжнародною мовою. Від 1905 р. збираються всесвітні конгреси есперантістів, прихильників міжнародної мови з усіх континентів [10].

Есперанто постійно збагачується, причому її основи або «Fundamento de Esperanto» залишаються недоторканими. Розвитком мови опікується Академія есперанто, до складу якої входять найвидатніші учені-есперантологи. Значна роль в історико-педагогічному аналізі розвитку есперанто-руху належить Академії есперанто. Результати досліджень учених Академії публікуються в формі «Рішень і рекомендацій Академії» [13]. Крім того, різні дослідження на есперантологічну тематику публікуються в різноманітних наукових збірниках і «пам'ятних книгах».

На есперанто перекладено шедеври світової літератури. Цією міжнародною мовою говорять Шекспірів Гамлет і Шевченкова Катерина, Пушкінський Онегін і Міцкевичів пан Тадеуш. Художня література на есперанто сягає близько 50 тис. томів. Майже 30 націй видали свої антології міжнародною мовою. А оригінальна есперантська література стає явищем не менш феноменальним, ніж саме есперанто [10].

Майже з перших десятиліть свого існування есперанто стала мовою міжкультурних контактів. Саме ця властивість сприяла перетворенню лінгвопроекту Л. Заменгофа на справжню міжнародну мову з досить великою кількістю функцій.

Сьогодні есперанто – це одна з умов духовного єднання людства, спосіб професійної консолідації вчених світу. Її унікальна функція полягає в забезпеченні оптимального поєднання інтернаціональних і національних тенденцій і процесів розвитку культур народів і націй. На думку сучасних дослідників, есперанто може стати досить серйозною альтернативою англійській мові, експансія якої викликає останнім часом природну реакцію самозахисту й самозбереження національних культур, включаючи й культури країн Західної Європи. Перевага есперанто полягає в тому, що вона не руйнує семантичне поле національних мов, на відміну, наприклад, від англійської, яка істотно модифікує національні картини світу. Потенціал есперанто (прозорість структури, морфологічна гнучкість і семантичне багатство) активно використовується в практиці перекладу, в міжнародній інформаційній системі Інтернет, в розробленні автоматизованих електронних систем перекладу текстів однієї національної мови іншою. Мовою есперанто виходить декілька сотень журналів і газет. Майже в усіх країнах світу є організації есперантістів [3, с. 74].

Значення есперанто для мовознавства підсилюється тим, що есперанто можна розглядати як універсальну евристичну модель для дослідження семіотичних та інтерлінгвістичних проблем: вивчення найбільш загальних властивостей знакових систем, закономірностей походження значень; дослідження синтаксису знакових систем (тобто структури поєднань знаків і правил їх утворення й перетворення); аналізу семантичних закономірностей створення та розвитку знакових систем, логіко-філософських принципів моделювання світу; вивчення логіко-пізнавальних структур, алгоритму мов тощо [3, с. 74].

Особливу роль есперанто отримує у зв'язку із ще одним вражаючим прикладом

пошуку нових світоглядних і правових підстав для консолідації світової спільноти. Ідеться про міжнародний проект створення й ратифікації Конституції Об'єднаної Землі. Значення цього документа, як зауважено у зверненні Генерального секретаря Асоціації Світової конституції і Парламенту, полягає в консолідації народів світу й об'єднанні їх зусиль у вирішенні найбільш актуальних проблем, пов'язаних із державними кордонами та культурними відмінностями [3, с. 74].

На думку есперантистів, є лише один спосіб викликати довіру до цього проекту й залучити до доопрацювання цього найважливішого для долі людства документа максимально можливу кількість національних урядів, парламентів і суспільних об'єднань різних регіонів і країн світу – «... організація взаємодії нейтральною і водночас зрозумілою всім мовою. Цією мовою може й повинна стати есперанто, яка, не підміняючи функцій національних мов і не даючи переваги жодній із них, є унікальним соціально-культурним посередником (своєрідним духовним медіатором), що відкриває нові можливості взаєморозуміння та горизонти співпраці. Її комунікативний потенціал забезпечують лінгвістичні особливості, діалогічність самої мови, її смислові й формотворчі можливості, демократичність і «відкритість» природним національним мовам» [3, с. 75].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, сьогодні важко повністю уявити собі ті культурологічні й особисті мотиви, які лягли в основу одного з найбільш зухвалих і разом із тим гуманістично зорієнтованих проектів ХІХ століття. Та це й не так важливо: головну місію есперанто як ефективного способу вирішення проблем міжкультурного діалогу і співпраці тільки тепер починає усвідомлювати людство. Її сутність полягає в тому, щоб, не зазіхаючи на національні мови й культурні традиції, слугувати справі взаєморозуміння народів.

Подальшого вивчення потребують соціально-педагогічні засади розвитку есперанто-руху як соціально-культурного, інтерлінгвістичного феномена минулого та сучасності, зокрема соціальна активність есперантистів у культурницькому, видавничому, есперкорівському й інших напрямках діяльності есперанто-осередків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. В Чернівцях навчатимуть мові есперанто [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bukovina.biz.ua/news>.
2. Голубовський Є. Реабілітація есперанто / Є. Голубовський // Вечірня Одеса. – 1988. – Квітень. – С. 2.
3. Дмитриевская-Нильссон Ю.А. Международное эсперанто-движение как субъект межкультурной коммуникации / Е.А. Дмитриевская-Нильссон. – Санкт-Петербург, 2000. – 164 с.
4. Есперанто [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
5. Есперанто-клуби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : uk.wikipedia.org/wiki.
6. Євген Ковтонюк – перший президент Української Есперанто Асоціації (УкрЕА). Новітня історія України: Славетна Вінниччина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : Who-is-who.com.ua.
7. Королевич А.И. Книга об эсперанто / А.И. Королевич. – К. : Наукова думка, 1989. – 254 с.
8. Коскін В. Євген Ковтонюк: жага пізнання і поезія фактів / В. Коскін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.esperantic.org/en/grants>.
9. Лінецький М. Наші проекти. Освітньо-інформаційний центр Есперанто / М. Лінецький [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
10. Пацюрко В. Есперантсько-український словник : у 2 т. / В. Пацюрко, Є. Ковтонюк. – К. : Видавець Карпенко В.М., 2010. – Т. 1. – 2010. – 495 с.
11. Украинская культура и эсперанто [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.e-novosti.info>.
12. Українська Есперанто Асоціація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
13. Akademio de Esperanto (Офіційний сайт Академії есперанто) [Electronic resource]. – URL : <http://www.akademio-de-esperanto.org>.